

Gintarė Krutinytė (Vilniaus Simono Stanevičiaus vidurinė mokykla)

Ką gali juokas?

Spartėjant gyvenimo tempui pasaulis diena iš dienos darosi vis rimtesnis. Žmonės prisiima daug atsakomybių, kurios įpareigoja nuolatiniam įsitempimui ir rūpesčiui jas įvykdyti. Gatvėje vis dažniau matome susirūpinusių veidų minias, skubančias per gyvenimą. Vis rečiau skamba juokas, o jei skamba, tai dažniausiai iš atsakomybėmis neįpareigoto jaunimo lūpų. Neretai šis linksmas būdas ir lengvas požiūris į gyvenimą, kuris išreiškiamas šypsena ir skardžiu juoku, viešoje erdvėje susilaukia nepatenkintų žvilgsnių ir replikų. Tačiau ar tikrai juokas toks nereikalingas? Aptarkime, ką gali juokas.

Nuoširdus juokas pakelia virš kasdienybės ir gydo. Nesuvaidintas, iš širdies kylantis juokas gali daryti stebuklus. Tai žino tiek sergantys kūno ligomis, tiek kenčiantys dvasios žaizdų sukeltą skausmą. Juoko gydomąsias galias puikiai išmano ir „Klounai gydytojai“. Tai organizacija, veikianti visame pasaulyje, dar vadinama „Raudonos nosys“. Šios organizacijos padalinį turime ir Lietuvoje. Lietuvos „Klounai gydytojai“, remdamiesi ne vienais mokslininkų tyrimais, įrodančiais juoko naudą žmogaus organizmui, ir kokybiškų juokelių, kurių išmoksta savo kompetenciją keldami įvairiuose „Klounų gydytojų“ iš viso pasaulio suvažiavimuose, pagalba prisideda prie vaikų, sergančių onkologinėmis ligomis, gydymo. Jie vizituoja vaikus, gulinčius ligoninėje. Atėję į palatą žongliruoja, šoka, dainuoja, rodo įvairiausius triukus ir taip iššaukia mažųjų ligoniukų juoką. Juokdamiesi vaikai pamiršta varginantį gydymo procesą, tėvelių ašaras prie jų lovelės ir trumpam pasineria į vaikiško džiaugsmo ir lengvumo pasaulį. Palata nuo juoko ir margų klounų kostiumų nušvinta įvairiausiomis spalvomis. Kas geriausia, vaikų juokas ne tik gamina organizmui taip reikalingus vitaminus ir pakelia ūpą, bet taip pat gydo tėvelių plyštančias iš skausmo ir nevilties pripildytas širdis. Taigi, juokas veda žmogų kūno ir sielos gijimo keliu.

Sugebėjimas į dramatiškas situacijas pažiūrėti ironiškai ir taip iš jų pasijuokti padeda neprarasti vilties ir išgyventi. Pajuokdamas žlugdančią tikrovę žmogus nuo jos atsiriboja. Jis trumpam pamiršta sielą smukdančius įvykius, nes akimirka gyveną ne skaudžios realybės, bet juoko pasaulyje. Ironizuodamas žmogus išsiugdo gebėjimą į situaciją pažvelgti iš šalies, nesureikšmindamas savo, kaip atskiro asmens, sunkumų. Ironija tapo ir Balio Sruogos, XIX a. 2 pusės – XX a. 1 pusės lietuvių rašytojo, keletą metų praleidusio hitlerinėje darbo stovykloje Štuthofe, ginklu prieš žiaurią tikrovę. Rašydamas atsiminimų knygą „Dievų miškas“ autorius pajuokia kiekvieną absurdišką ir humanizmo nuostatų neatitinkančią situaciją. Jis nesidrovi klipatų lavonų kūnus graužiančius kirminus vadinti „mielais baltais gyvūneliais“*, o, kurdamas darbo stovyklos vadovų paveikslus, iškelti juos kaip tam tikrų sričių geriausius. Taip pat

nevengia ironizuoti mirties scenas. Balys Sruoga teigia, kad klipatos mirė, nes „neturėjo ką daugiau veikti“. Skaitytojui gali kilti klausimas, kaip rašytojas drįsta juoktis iš kitų, o taip pat iš savo tragedijos, tačiau pats knygos autorius teigia, kad tik sugebėjimas ironišku žvilgsniu žvelgti į pūvantį žmogiškumą padėjo jam išlikti. Taigi, viena iš juoko formų, ironija, padeda žmogui išstovėti dramatiškose gyvenimo situacijose.

Juoko forma pateiktas rimtos situacijos visuomenei labiau suprantamos. Žmonės kasdien girdi daug informacijos apie pasaulyje vykstančius žiaurius dalykus, tačiau tai nebeverčia jų suklusti ir reaguoti, nes neigiama informacija tapo paprasčiausiu įpročiu, kasdienybe. Šios informacijos svarbą gali sustiprinti kitoks jos pateikimas. Štai Oskaras Koršunovas, garsus lietuvių režisierius, spektaklius statantis ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Europos valstybėse, pagal Mariaus Ivaškevičiaus pjesę „Išvaymas“ pastatytame spektaklyje nevengia žiūrovą iki ašarų prajuokinančių scenų. Tačiau skardaus ir linksmo juoko aidesį spektaklio metu pertraukai tylos akimirkos. Tai tos akimirkos, kai žiūrovas, supratęs, kad juokiasi iš absurdo, iš neteisybės ir pasaulio žiaurumo, su kuriuo mažiau ar daugiau susiduria kiekvienas visuomenės narys, nutyla ir susimąsto. Spektaklyje nagrinėjamos emigracijos, asmens vertės ir tapatumo, susvetimėjimo ir socialinės atskirties, smurto temos. Šios problemos kasdienės, tačiau tai nereiškia, kad nesvarbios ir nevertos sprendimo. Sprendimai prasideda nuo problemos atpažinimo, o žmonės, pamatę šį spektaklį, internetiniuose tinklapiuose rašo recenzijas ir atsiliepimus, kuriuose mini, kad spektaklis padėjo atpažinti problemas ir suvokti jų opumą. Taigi, juoko forma pateiktos problemos lengviau atpažįstamos, suprantamos ir priimamos kaip egzistuojančios šalia mūsų.

Juokas žmogaus gyvenime reikalingas visomis prasmėmis. Jis yra ne tik pasilinksminimo forma, bet ir būdas priversti visuomenę suklusti ir susirūpinti opiomis pasaulio problemomis. Taip pat juokas padeda žmogui išgyventi dramatiškas gyvenimo situacijas ir, bet viso to, juokas gydo!

*netikslumas (žr. vertinimo kriterijų 1.2 aprašą)